

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004, Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu

*art.135 alin. (1) lit. b) din Constituția RM, art.4 alin.(1) lit. b), art.24 alin.(1),
art. 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) lit. b),
art. 38 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale*

13:25

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	1036	
" 30 "	06	2020

I. AUTORII SESIZĂRII:

Denis ULANOV, Serghei SÎRBU

Deputați în Parlamentul Republicii Moldova

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 105

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect interpretarea dispozițiilor art.140 alin.(2) coroborat cu art.136 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, în sensul explicării dacă caracterul definitiv și nesusceptibil nici unei căi de atac al Hotărârilor Curții Constituționale, consacrat în dispoziția art.140 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, se referă doar la actele jurisdicționale emise în realizarea competenței materiale sau vizează și actele emise în realizarea competenței funcționale, în speță – Hotărârile Curții Constituționale privind alegerea sau destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale.

III. LEGISLAȚIA PERTINENTĂ:

1. Prevederi relevante ale Constituției Republicii Moldova (M.O., 1994, nr.1):

Articolul 7. Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică”.

Articolul 134. Statutul

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat”.

Articolul 135. Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:

b) interpretează Constituția; (...).”

Articolul 136. Structura

„(1) Curtea Constituțională se compune din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani.

(2) Doi judecători sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii.

(3) Judecătorii Curții Constituționale aleg, prin vot secret, președintele acesteia”.

Articolul 137. Independența

„Judecătorii Curții Constituționale sunt inamovibili pe durata mandatului, independenți și se supun numai Constituției”.

Articolul 140. Hotărârile Curții Constituționale

„(1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate”.

2. Prevederi relevante ale Legii cu privire la Curtea Constituțională, nr.317 din 13 decembrie 1994 (M.O., 1995, nr.8):

Articolul 1. Curtea Constituțională - autoritate de jurisdicție constituțională

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională:

a) garantează supremația Constituției;

b) asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească;

c) garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat”.

Articolul 4. Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:

b) interpretează Constituția;

(...)

(2) Competența Curții Constituționale este prevăzută de Constituție și nu poate fi contestată de nici o autoritate publică”.

Articolul 7. Președintele Curții Constituționale

„(1) Președintele Curții Constituționale este ales prin vot secret, pentru un termen de 3 ani, cu majoritatea de voturi ale judecătorilor Curții.

(2) Numărul de candidați la funcția de Președinte al Curții Constituționale este nelimitat.

(3) Dacă la primul tur de scrutin candidații nu întrunesc majoritatea de voturi, se va proceda la al doilea tur de scrutin și va fi ales președinte judecătorul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

(4) Dacă la cel de-al doilea tur de scrutin candidații întrunesc același număr de voturi, președintele va fi ales prin tragerea la sorți între candidați.

(5) Curtea Constituțională alege un judecător care va exercita funcțiile Președintelui în timpul absenței acestuia”.

Articolul 24. Sesizarea Curții Constituționale

„(1) Curtea Constituțională exercită jurisdicția la sesizarea făcută de subiecții stabiliți de prezenta lege, în condițiile Codului Jurisdicției Constituționale.

(...)”

Articolul 25. Subiecții cu drept de sesizare

„Dreptul de sesizare îl au:

(...)

g) deputatul în Parlament;

(...)”.

Articolul 26. Actele Curții Constituționale

„(1) Curtea Constituțională adoptă hotărâri, decizii și emite avize.

(2) Hotărârile și avizele se adoptă în numele Republicii Moldova.

(3) După adoptare, actele Curții Constituționale se pronunță în plen.

(4) Hotărârile și avizele Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în decursul a 10 zile de la data adoptării.

(5) Actele Curții Constituționale nu sunt supuse nici unei căi de atac, sunt definitive și intră în vigoare la data adoptării. La decizia Curții, unele acte intră în vigoare la data publicării sau la data indicată în ele.

(6) Actele Curții Constituționale sunt semnate de Președintele Curții sau de judecătorul care îl înlocuiește.

(7) Hotărârile Curții Constituționale produc efect numai pentru viitor”.

3. Prevederi relevante ale Codului jurisdicției constituționale, nr.502 din 16 iunie 1995 (M.O., 1995, nr.53-54):

Articolul 2. Autoritatea de jurisdicție constituțională

„(1) Unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova este Curtea Constituțională.

(2) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească, garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat”.

Articolul 4. Competența în materie a Curții Constituționale

„(1) În exercitarea jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională:

b) interpretează Constituția;

(...)

(3) Curtea Constituțională examinează în exclusivitate chestiuni de drept”.

Articolul 5. Competența funcțională a Curții Constituționale

„În competența Curții Constituționale intră și următoarele probleme funcționale:

a) alegerea Președintelui Curții Constituționale și a unui judecător care va suplini Președintele în absența acestuia;
(...)”.

Articolul 38. Subiecții cu drept de sesizare

„(1) Curtea Constituțională exercită jurisdicția constituțională la sesizarea făcută de:
(...)

g) deputatul în Parlament;
(...)”.

Articolul 39. Forma și conținutul sesizării

„(...)”

(2) Sesizarea trebuie să fie motivată și să cuprindă: a) denumirea Curții Constituționale ca instanță sesizată; b) denumirea și adresa subiectului sesizării; c) obiectul sesizării; d) împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele; e) cerințele sesizării; f) alte date referitoare la obiectul sesizării; g) nomenclatorul documentelor anexate; h) semnătura subiectului, codul și ștampila lui.”

Articolul 71. Caracterul irevocabil al hotărârii și avizului

„Hotărârea și avizul Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate”.

Articolul 72. Revizuirea hotărârii și avizului

„(1) Revizuirea hotărârii și avizului se efectuează numai la inițiativa Curții Constituționale, prin decizie, adoptată cu votul majorității judecătorilor ei, în cazul în care:

a) au apărut noi împrejurări, necunoscute la data pronunțării hotărârii și emiterii avizului, dacă aceste împrejurări sunt de natură să schimbe esențial hotărârea și avizul;

b) se modifică prevederile Constituției, ale legilor și ale altor acte normative în al căror temei a fost pronunțată hotărârea și emis avizul.

(2) Revizuirea hotărârii și avizului se efectuează cu respectarea procedurii de jurisdicție constituțională”.

IV. EXPUNEREA ARGUMENTELOR ÎN SUSTINEREA SESIZĂRII

Potrivit art.135 alin.(1) lit.b) din Legea Fundamentală, atribuția de interpretare a Constituției aparține exclusiv autorității de jurisdicție constituțională și rezidă în stabilirea voinței autentice a legislatorului, a sensului exact și deplin al normelor constituționale și a aplicării lor corecte în spațiu și în timp. În aceeași ordine de idei,

interpretarea Constituției reprezintă unul din mijloacele prin care Curtea Constituțională garantează supremația Legii Supreme, asigurând unitatea dintre litera și spiritul ei.

Pornind de la aceste deziderate, autorii prezentei sesizări au semnalat caracterul generic al dispoziției art.140 alin.(2) coroborat cu art.136 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova și incidența unei ambiguități ce derivă din respectivele norme constituționale, fundamentată prin lipsa unei viziuni unitare cu privire la caracterul definitiv al actelor emise de către Curtea Constituțională în realizarea competenței funcționale, în speță – Hotărârile Curții Constituționale privind alegerea sau destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale.

Caracterul generic al dispoziției art.140 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova ancorat în incertitudinea naturii juridice a Hotărârilor Curții Constituționale privind alegerea sau destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale, a generat discuții aprigi în spațiul public, în care s-au angajat nu numai reputați constituționaliști, ci și politicieni, analiști politici și, nu în ultimul rând, jurnaliști. Discuțiile purtate în spațiul public au scos în evidență existența unei tensiuni la nivelul societății legat de alegerea și destituirea Președintelui Curții Constituționale. Astfel, s-au conturat două orientări referitoare la natura juridică a Hotărârilor Curții Constituționale privind alegerea / destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale și, în funcție de acest aspect, s-a încercat să se justifice o eventuală competență a instanței de contencios administrativ pentru verificarea legalității acestora sau, dimpotrivă, o negare absolută a competenței *ratione materiae* a instanței de contencios administrativ:

1) Prima orientare împărtășește opinia potrivit căreia respectivele acte pot fi contestate în instanța de contencios administrativ, întrucât constituie acte administrative individuale; or, prin adoptarea hotărârilor privind alegerea / destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale, instanța de contencios constituțional exercită o „competență funcțională”, care se realizează *inter alia* prin acte administrative individuale;

2) Cea de-a doua orientare este de opinia că Hotărârile Curții Constituționale privind alegerea / destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale nu se supun controlului unei alte autorități; or, adoptarea acestor acte ține de caracterul suveran al Plenului Curții Constituționale, care hotărăște prin prisma intereselor statului, oferind o interpretare de drept constituțional.

În ceea ce ne privește, împărtășim cea de-a doua orientare. Considerăm că Hotărârile Curții Constituționale privind alegerea / destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale constituie *acta jure imperii*, adică acte care denotă caracterul suveran și autoritatea Curții Constituționale, care sunt definitive și nu pot fi recurate și, tocmai în virtutea art.140 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, respectivele acte sunt excluse din competența *ratione materiae* a instanței de contencios administrativ. În justificarea acestei orientări, pornim chiar de la sintagma prevăzută la art.140 alin.(2)

din Constituția Republicii Moldova – „*nu pot fi atacate*”. Această prevedere constituțională este suplimentată și prin art.26 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, care stabilește că actele Curții Constituționale nu sunt supuse niciunei căi de atac, sunt definitive și intră în vigoare la data adoptării.

Astfel, reieșind dintr-o interpretare autentică, în măsura în care poate fi dedusă din textul art.140 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, **Hotărârile Curții Constituționale nu pot fi atacate, indiferent de clasificare, de natura juridică a acestora, de nicio entitate, oricare ar fi ea, nici chiar în fața Curții Constituționale, cu atât mai mult în instanța de contencios administrativ.** Dată fiind această restricție insurmontabilă, printr-o jurisprudență consacrată, Curtea Constituțională a statuat: „*indiferent de natura hotărârilor Curții, ele își produc efectele pe care Constituția și legea le conferă, în raport cu atribuția exercitată de Curte, forța lor juridică neputând fi contestată sau confirmată de nimeni*” (HCC nr. 33 din 10 octombrie 2013, § 49; HCC nr. 5 din 25 februarie 2020, § 140; HCC nr. 9 din 26 martie 2020, § 62).

Mai mult ca atât, în § 63 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 9 din 26 martie 2020, Curtea Constituțională a statuat: „*actele Curții Constituționale nu pot fi supuse vreunui control efectuat de o instanță ierarhic superioară care ar putea verifica caracterul constituțional al acestora, dat fiind faptul că nu există o asemenea autoritate în ordinea constituțională*”.

Achiesând la jurisprudența consacrată de către însăși instanța de contencios constituțional, deducem în afara oricărui dubiu că Curtea Constituțională este singura autoritate competentă să se pronunțe în mod definitiv cu privire la funcționarea Curții Constituționale și raporturile ei cu autoritățile statului, fiind exceptată de la orice cenzură din partea unei autorități publice care aplică și interpretează norme inferioare Constituției. Dacă actele adoptate de către instanța de contencios constituțional – garantul supremației Constituției, ar putea fi supuse controlului efectiv al instanței de contencios administrativ, Curtea Constituțională și-ar pierde din statutul său constituțional de unică autoritate de jurisdicție constituțională. Mai mult ca atât, nicio altă autoritate nu-i poate dicta Curții Constituționale un Președinte, pentru că astfel s-ar încălca statutul constituțional al acesteia și ar aduce atingere gravă art.134 alin. (2) din Constituție, potrivit căreia „*Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției*”.

Tocmai din rațiunea de a nu-i fi compromisă independența, forța juridică a oricăror acte adoptate de către Curtea Constituțională, fie că este un act jurisdicțional emis în realizarea competenței materiale sau un act emis în realizarea competenței funcționale, nu pot fi contestate sau confirmate de nimeni, nici chiar de către instanța de contencios administrativ; or, actele Curții Constituționale sunt „de neatins”.

Autorii sesizării subliniază prin raportare la prevederile art.72 din Codul jurisdicției constituționale, că nici chiar Curtea Constituțională nu poate să desființeze actele adoptate, singura excepție fiind revizuirea propriilor hotărâri, dacă există una dintre

condițiile circumscrise la art.72 alin.(1) lit.a) sau lit.b) din Codul jurisdicției constituționale. În opinia Comisiei de la Veneția, este important ca doar Curtea Constituțională să-și poată revizui hotărârile. Nicio altă autoritate publică nu poate fi autorizată să o facă. Dacă unei autorități publice i s-ar oferi competența revizuirii constituționalității sau a legalității unui act al Curții Constituționale, **independența Curții Constituționale ar fi compromisă** (Opinia *amicus curiae* a Comisiei de la Veneția nr. 967/2019 cu privire la răspunderea penală a judecătorilor Curții Constituționale, CDL-AD(2019)028, § 49, 50, 59).

Pornind de la prerogativa cu care a fost investită prin art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, Curtea Constituțională este chemată să stabilească sensului autentic și deplin al normelor constituționale care se cer a fi interpretate, explicând tranșant dacă caracterul definitiv și nesusceptibil nici unei căi de atac consacrat în dispoziția art.140 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova se referă doar la actele jurisdicționale emise în realizarea competenței materiale sau vizează și actele emise în realizarea competenței funcționale, în speță – Hotărârile Curții Constituționale privind alegerea sau destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale.

V. CERINȚELE AUTORILOR

Reieșind din cele relevate, în temeiul art.135 alin.(1) lit. b) din Constituția Republicii Moldova, art.4 alin.(1) lit. b), art.24 alin.(1), art. 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) lit. b), art. 38 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale,

SOLICITĂM:

1. *Primirea și examinarea în regim de urgență a prezentei sesizări;*
2. *Interpretarea dispozițiilor art.140 alin.(2) coroborat cu art.136 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, în sensul explicării dacă caracterul definitiv și nesusceptibil nici unei căi de atac al Hotărârilor Curții Constituționale, consacrat în dispoziția art.140 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, se referă doar la actele jurisdicționale emise în realizarea competenței materiale sau vizează și actele emise în realizarea competenței funcționale, în speță – Hotărârile Curții Constituționale privind alegerea sau destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale.*

Cu înaltă considerație,

Denis ULANOV, deputat în Parlamentul RM

Serghei SÎRBU, deputat în Parlamentul RM

